

Várandós Máriát ábrázoló metszet restaurálási dokumentációja

Bevezetés

A Dési Ferences Kolostor és Rendház tulajdonát képező Várandós Mária metszetet eredetileg tézisplakátnak készítette Johann Georg Koller metsző, az 1700-as években, Augsburgban. A metszet alsó, feliratos részét utólag megcsonkították, a képet vászonra kasírozták és széléit visszahajtva vakkeretre rögzítették. A vakkereten szereplő felirat alapján a metszetet 1864-ben a kapjoni templomnak adományozták és feltehetően szentképként használták tovább.

A metszet anyaga, készítéstechnikája

A Mária-metszet mezzotinto technikával készült, a levonat hordozójául kézi merítésű rongypapír szolgált. A képet két darabból állították össze, az alsó, szövegmezős részt, átlapolva a felső részre ragasztották. A metszetet utólag vastag vászonra kasírozták és fenyőfából készített vakkeretre rögzítették vasszegekkel. Nagy valószínűséggel ezt követően lakkozták a felületét (feltehetően sellakkal), mivel a keretre hajtott részen és a nyomatszélén nem volt bevonat.

A metszet állapota

A metszet a rendház toronyszobájából került elő, 2015-ben, jelentősen szennyezett, károsodott állapotban. Ekkor készült róla egy alapos állapotfelmérés és kezelési javaslat is. A metszet 2020 őszén került a restaurátor műhelybe, ekkor a felületén már csak nyomokban volt látható a lakkréteg, a lenyomaton pedig kopások, karcolások, szakadások és hiányok keletkeztek. Emellett ismeretlen eredetű, vöröses és fehér színű foltok jelentkeztek rajta. Helyenként rovarrágás nyomai és fekete penészfoltok voltak észlelhetők, amik meggyengítették, részben lebontották a vászon- és papíryanagot. A metszet keretre hajtott peremén a vasszegek körül rozsdafoltok keletkeztek, a papír ennek következtében károsodott, meggyengült és beszakadozott. A metszet címfeliratát és a négy sarkában levő ábrázolást a közelmúltban, valószínűleg a lakkréteg részleges eltávolításakor, fekete tollal áthúzták, retusálták.

A metszet konzerválása-restaurálása

A metszet kezelésénél a tisztításon, konzerváláson túl a kép esztétikai egységének helyreállítása is cél volt. Az első lépést az alapos száraz tisztítás jelentette, a szennyeződések eltávolítása puha ecsettel, porszívóval és radírszivaccsal. Ezt követte a penészes, meggyengült vászonhordozó óvatos leválasztása a metszetről. A ragasztóanyag olyan mértékben előregedett, hogy a vászoncsíkokat könnyedén le lehetett húzni a papírról. A kasírozóvászon megtartása, a jelentősen károsodott állapota miatt, nem volt célszerű. A metszet hátoldaláról a ragasztómaradékokat és vastag szennyeződések szikével és könyvkötő csonttal lehetett fellazítani és részben eltávolítani. A metszet lakkréteg maradványainak leoldása tisztító géles pakolással és áttörléssel történt (a gél izopropil-alkohol, szappanreszelék és desztillált víz főzetéből készült). A fekete toll retust a címfeliratról alkohollal sikerült letörölni, a többi felületen csupán elhalványítani (a feliraton a nyomdafestéken volt a retus, ezért lehetett eltávolítani, a többi részen a lekopott festék helyére, közvetlenül a papírra került és abba beszívódott). A következő lépés a metszet vizes tisztítása volt, ami jó eredménnyel szolgált: a metszet kivilágosodott és a hátoldalról a ragasztóanyag és a szennyeződések is nagymértékben leoldódtak. Az oldódást a hátoldal zsíralkohol-szulfátos áttörlése is segítette a mosás során. A metszet hiányainak kiegészítése és szakadásainak megerősítése papírpéppel, kézi öntéssel történt. Az öntés során a papírhordozó a jobb megtartás érdekében híg

enyvezést kapott (híg rizskeményítő és metilcellulóz vizes oldatát használva). A papírhordozó kellően vastagnak és jó megtartásúnak bizonyult, ezért nem volt szükséges további hordozóval kasírozni. A hiányzó nyomdafesték részek esztétikai kiegészítése a nyomat raszterszerkezetéhez illeszkedő pontozó retussal, akvarellal készült.

A metszet új, védőüveggel ellátott keretben kerül vissza a dési kolostorba.

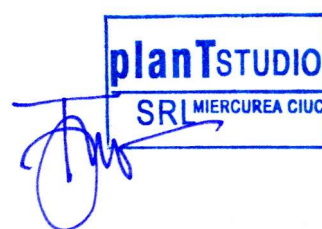
Kelt: Csíkszereda, 2021. 04. 27

Összeállította:

András-Tövissi Júlia restaurátor

Tövissi Zsolt építész

PLANT studio SRL

1. kép: A Mária-metszet állapota 2015-ben
(Tóth Zsuzsanna felvétele)

2. kép: A metszet állapota restaurálás előtt
(2020-ban)

3. kép: A metszet restaurálás után

4. kép: Részlet a restaurált metszetről

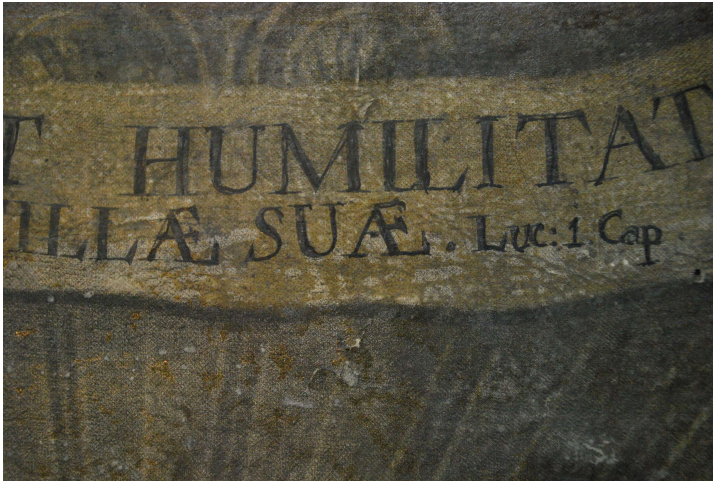

5. kép: Részlet a metszet jobb felső sarkáról a fehér lerakódásokkal
6-7.kép: Részlet a kopott, hiányos nyomatról és a lakkréteg foltokról
8. kép: A rozsdás vasszegekkel rögzített felső perem

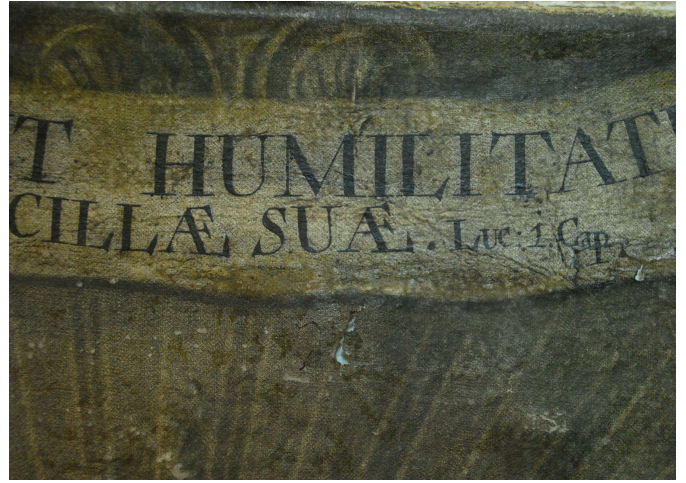

9. kép: A foltozott, penészes vászonhordozó
10. kép: Részlet a megcsonkított és keretre rögzített alsó ábrázolásról

11. kép: A fekete tollal áthúzott címfelirat részlete

12. kép: A felirat-részlet a retus leoldása után

13. kép: Vastag kosz-és porréteg a kasírozott hátoldalon

14. kép: A vászonhordozó leválasztása a metszetről

15. kép: Penész és rovarrágás okozta meggyengült, hiányos felületek (a nyomtatvány jobb felső sarka)

16. kép: A nyomtatvány félbetisztított állapotban, a géles áttörés közben

17-18. kép: A papírontással kiegészített állapot

